

ERFGOEDVISIE GEMEENTE VUGHT

2022-2026

STARTNOTITIE

Gemeente Vught

Aanleiding

Per 1 januari 2021 is Helvoirt toegevoegd aan de gemeente Vught. Door deze samenvoeging is een harmonisatie van het erfgoedbeleid wenselijk. Het erfgoedbeleid in de voormalige gemeente Vught is bovendien gedateerd en sluit niet meer aan bij de doelstelling anno 2021. Het gaat specifiek over de verordeningen die de wettelijke basis borgen, de monumentenverordening dateert uit 2010 en is met de komst van de Omgevingswet toe aan een actualisatie.

Het nieuwe bestuur presenteerde op 18 januari 2021 het 'Coalitieakkoord Vught 2021-2026. Een nieuwe start', waarin zij haar plannen en ambities uiteenzet. Daarin speelt erfgoed een voorname rol, bijvoorbeeld de ambitie om met de inrichting van grote projecten als de N65 en PHS het erfgoed en groen te versterken. Het Nationaal Monument Kamp Vught, het Van Gogh Nationaal Park en de Linie 1629 worden expliciet genoemd als bestemming van landelijke betekenis op het gebied van recreatie en toerisme, alle bestemmingen die bol staan van het erfgoed.

Definitie cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed is een zeer breed begrip, de definities verschillen per publicatie. Het begrip cultureel erfgoed omvat in het kader van dit project de volgende zaken: Zichtbare en onzichtbare overblijfselen van onze maatschappelijke ontwikkelingen, die ons bewust maken van onze cultuur en geschiedenis. Het kan gaan om voorwerpen in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen. Maar ook daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten.

Het begrip cultureel erfgoed bestrijkt de volgende gebieden:

- onroerend erfgoed
- roerend erfgoed
- immaterieel erfgoed
- informatief erfgoed (papier/data in bibliotheken en archieven)

Er worden drie typen onroerend erfgoed onderscheiden:

- Archeologie (sporen van menselijke activiteiten in de bodem);
- Historische (steden)bouwkunst en hun stedenbouwkundige structuur en samenhang;
- Historisch cultuurlandschap (de historische structuren in het landschap);

Deze gebieden overlappen elkaar: het landschap kan een rol spelen in stads- en dorpsgezichten, verdwenen gebouwen kunnen door archeologie weer in beeld komen, en landschappelijke structuren kunnen met archeologie soms worden verklaard.

Doel

Cultureel erfgoed is van groot belang voor het karakter en de identiteit van de dorpen in onze gemeente. Daarnaast kan erfgoed bijdragen aan grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan, zoals duurzaamheid, de transitie landbouw en vrijkomende agrarische bebouwing, toerisme en recreatie. Het belang van ons erfgoed is dan ook evident. Daarom vraagt de coalitie er veel aandacht voor in het coalitieakkoord. Om het erfgoedbeleid meer vorm en inhoud te geven, heeft de coalitie besloten tot een aantal instrumenten, zoals een nieuwe Nota Erfgoed[1] (2022) en een Kerkenvisie (2022). Met de nieuwe visie kunnen we ook aansluiten bij de landelijke programma's omtrent cultureel erfgoed, zoals 'Erfgoed Telt' en het Verdrag van Faro. Daarnaast is de geldende gemeentelijke

[1] Lees: erfgoedvisie

regelgeving gedateerd en nog niet aangepast aan de Erfgoedwet uit 2016 en niet klaar voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

De doelstelling voor dit project is het opstellen van de 'Nota Erfgoed' voor de periode 2022-2026, inclusief een uitvoeringsprogramma. Noch de voormalige gemeente Haaren, noch de gemeente Vught beschikt(e) over een visiedocument voor cultureel erfgoed. Dat maakt dat we met een schone lei kunnen beginnen en dat de erfgoedvisie de 'Nieuwe start' extra kracht kan bijzetten.

Behalve dat deze visie moet leiden tot het actualiseren en op orde brengen van de gemeentelijke instrumenten om erfgoed te behouden en te borgen, is het doel van deze visie ook om de samenwerking op te zoeken met andere beleidsterreinen en de verbinding van onze inwoners met ons erfgoed te versterken.

In de visie zullen ook de volgende vragen beantwoord moeten worden:

- Waar staan we nu?
    - Welke (beschermings)instrumenten hebben we?
    - Is erfgoed al geïntegreerd in andere beleidsterreinen en zo ja, hoe? Zo nee, op welke wijze kan erfgoed ingezet worden ten dienste van andere beleidsdoelstellingen?
    - Wat zijn onze ambities?
- Wat is het belang van cultureel erfgoed voor Vught?
    - Identiteit/verbondenheid
    - Prettige leefomgeving
    - Toerisme en recreatie
- Hoe willen en kunnen we aansluiten bij en bijdragen aan landelijke trends? O.a.:
    - Toekomst Religieus Erfgoed
    - Verdrag van Faro
    - Erfgoed Telt
    - Erfgoed Deal
- Hoe willen we omgaan met ons erfgoed, zowel materieel als immaterieel?
    - Wat is het gewenste beschermingsniveau?
    - Hoe borg je immaterieel erfgoed?
- Hoe kunnen we erfgoed nóg beter inzetten om de gemeente aantrekkelijker te maken voor recreatie en (erfgoed)toerisme?
- Hoe creëren we meer draagvlak onder inwoners en bekendheid in de regio?
    - Hoe bereik je nieuwe doelgroepen?
    - Erfgoededucatie?
- Van visie naar praktijk: hoe vertaal je de ambities naar het uitvoeringsprogramma?

Plan van Aanpak

Deze startnotitie vormt de eerste aanzet voor de totstandkoming van de nieuwe Erfgoedvisie. De nieuwe visie zal worden opgesteld door een externe, deskundige partij. Met deze startnotitie stellen we de kaders, waarbinnen deze partij het visiedocument moet vormgeven.

Hiervoor worden een interne werkgroep en een groep 'stakeholders' ingesteld. De interne werkgroep bestaat uit medewerkers van gemeente Vught van diverse beleidsterreinen, die een raakvlak hebben met cultureel erfgoed of dat mogelijk in de toekomst krijgen.

Met de interne werkgroep worden eerst de gemeentelijke kaders bepaald voor de nieuwe visie. Welke beleidsterreinen moeten bij de visievorming worden betrokken en met welke intensiteit? Welke beleidsdocumenten zijn er en hoe kan de nieuwe visie daar aansluiting bij vinden? De interne werkgroep wordt tenminste aan het begin van het project geconsulteerd en een tweede maal wanneer de conceptvisie gereed is. Mocht er tijdens

het proces behoefte zijn om vaker met de interne werkgroep te overleggen, dan is dat natuurlijk mogelijk.

De interne werkgroep bestaat uit medewerkers van de gemeente Vught op de volgende beleidsterreinen:

- erfgoed
- duurzaamheid
- natuur en landschap
- economische zaken, recreatie, toerisme en cultuur
- kunst en cultuur
- communicatieadviseur
- stedenbouwkundige
- ruimtelijke ordening

De groep stakeholders bestaat uit een brede selectie van samenwerkingspartners, zowel vanuit het erfgoedveld, als daarbuiten. De stakeholders die we willen betrekken bij de visie zijn:

- Stichting Erfgoed Vught
- Heemkundekring De Kleine Meijerij
- Vughts Museum
- Commissie Ruimtelijke Kwaliteit & Erfgoed
- Fort Isabella Groep
- Stichting Fort Isabella Kazerne
- Nationaal Monument Kamp Vught
- Genie Museum
- Bezoekvught.nl
- Van Gogh Nationaal Park
- Stichting Van Gogh Helvoirt
- Natuur- en Milieugroep Vught
- Liniepartners (Zuiderwaterlinie - Stelling 's-Hertogenbosch-Heusden/Linie 1629)
- Koninklijke Horeca Regio Oost-Brabant
- Eén of meerdere architecten uit Cromvoirt, Helvoirt of Vught
- Een lokale/regionale vertegenwoordiger van RECRON

De stakeholders zijn externe partijen die een evident of belangrijk raakvlak hebben met erfgoed of kunnen bijdragen aan het uitdragen van ons erfgoed. De consultatie van de stakeholders dient niet alleen om te voorkomen dat doelen en ambities in de erfgoedvisie botsen met doelen en/of ambities van bijvoorbeeld onze musea of regionale organisaties zoals het Van Goh Nationaal Park en de Zuiderwaterlinie, maar ook om ervoor te zorgen dat we ons erfgoed in de toekomst nog beter in de etalage kunnen zetten en het erfgoedtoerisme verder kunnen bevorderen.

De stakeholders worden tenminste aan het begin van het proces geconsulteerd en wanneer de conceptvisie gereed is. Daarnaast bestaat altijd de mogelijkheid om vaker met alle of bepaalde stakeholders te overleggen als dat wenselijk is.

Meer over het betrekken van de stakeholders in het proces wordt uitgelegd in het participatieplan.

Nadat de kaders voor de nieuwe erfgoedvisie zijn vastgesteld, zal de opdracht meervoudig (onderhands) worden aanbesteed. Na gunning van de opdracht zal een externe partij de uitvoering verzorgen.

Waarom een externe partij?

- Het opstellen van nieuw erfgoedbeleid wordt niet jaarlijks gedaan. Zodoende ontbreekt de laatste expertise en ervaringen voor het opstellen van dit beleid. Specifiek gaat het dan over de invoeging van het immaterieel erfgoed en de laatste ontwikkelingen rondom de Omgevingswet / Erfgoedwet;
- Naar verwachting zullen in elk geval de gebruikelijke erfgoedbetrokkenen, zowel professioneel als vrijwillig, deelnemen

aan het participatietraject. Het is aan het adviesbureau om een gemiddelde vertegenwoordiging van onze (nieuwe) gemeente te vormen, inwoners, vrijwilligers, raadsleden, etc.

Participatieplan

Er zal voorafgaand aan de aanbesteding een participatieplan worden opgesteld door de gemeente Vught in samenwerking met de afdeling communicatie. Hierin worden de kaders bepaald voor de mate waarin en de wijze waarop burgers en stakeholders worden betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe beleid. Het participatieplan wordt samen met deze startnotitie aan het college van burgemeester en wethouders ter vaststelling voorgelegd.

Het doel van het participatieplan is tweeledig:

- Een breed gedragen erfgoedvisie op te stellen;
- Ophalen van ideeën en informatie vanuit de samenleving over cultureel erfgoed en de betrokkenheid bij en waardering voor erfgoed in de gemeente vergroten onder haar inwoners.

De uitvoering van het vooraf opgestelde participatieplan wordt de verantwoordelijkheid van de externe partij. Waar nodig zal de gemeente ondersteuning bieden en een faciliterende rol spelen.

Uit de THiNK! Participatiescan komt naar voren dat voor dit initiatief een **'basis participatieplan'** het beste aansluit bij dit project.

N.B. Het participatieplan is als bijlage bij deze startnotitie gevoegd.

Bestaand beleid/vertrekpunt

Over welke beleidsinstrumenten en informatiebronnen beschikt de gemeente al op het gebied van cultureel erfgoed, maar ook op het gebied van andere disciplines die mogelijk raakvlakken hebben?

Algemeen:

- Coalitieakkoord 2021-2026: Een nieuwe start.

Erfgoed/ruimtelijke kwaliteit:

- Erfgoedwet (2016);
- Monumentenverordening gemeente Vught (2010);
- Welstandsnota 2e herziening (2016);
- Monumentenlijst (erfgoedregister);
- Erfgoedkaart 2015 (niet vastgesteld);
- Archeologische verwachtingen- en beleidskaart (vast te stellen april 2022).

Andere beleidsterreinen:

- Woonvisie 2022-2025: Groei met Vughtse kwaliteit;
- Dit is Vught! Schatten verbinden en gastvrij verleiden: visie en uitvoeringsplan Erfgoed & Vrijetijdseconomie Gemeente Vught (oktober 2016);
- Cultuurnota Vught 2020-2023. 'Samen dichtbij cultuur';
- Visie Wonen in het buitengebied (in ontwikkeling);
- Visie toerisme en recreatie (in ontwikkeling);
- Vught Klimaatadaptief.

Uitvoeringsprogramma (UVP)

In de erfgoedvisie worden de wensen, ambities en doelen bepaald. Het uitvoeringsprogramma (UVP) is de vertaalslag van visie naar praktijk. In het UVP worden concrete projecten voorgesteld, die aansluiten bij de in de erfgoedvisie gestelde ambities en doelen. Per project wordt in het UVP een beschrijving opgenomen, een inschatting van de benodigde financiën en een planning op hoofdlijnen met betrekking tot de uitvoering.

Globale planning

- Vaststellen startnotitie en participatieplan door het college van burgemeester en wethouders en opiniërend in de gemeenteraad: maart 2022
- Aanbesteding en gunning: april 2022
- Uitvoering: april-dec 2022
    - april/mei: openbare informatieavond/participatietraject starten
    - september: oplevering concept, presentatie aan gemeenteraad en openbare informatieavond
    - oktober/november: oplevering definitieve versie; voorbereiden vaststelling door gemeenteraad
- Vaststelling door gemeenteraad: Q4 2022

Vragen aan de commissie

1. Kunt u zich vinden in de voorgestelde aanpak en doelstellingen?
2. Zijn er specifieke aandachtsgebieden of speerpunten die u mee wil geven?